

Čestný doktor Rudiš: »Uvidíme se v jídelním voze nebo v nádražce«

26.9.2025 - Adam Pluhař | Technická univerzita v Liberci

Původně chtěl řídit lokomotivy, leč jeho sen zhatila oční vada. Možná i díky této nečekané výhybce vystudoval Jaroslav Rudiš na tehdejší liberecké fakultě pedagogické historii a němčinu. Učitelem se nestal. Namísto toho je dnes slavným a oceňovaným spisovatelem a scénáristou. Ve své tvorbě mimo jiných témat propojuje Čechy a Němce a otevírá dialog o jejich společné minulosti i současnosti. TUL svému absolventovi Jaroslavu Rudišovi udělila čestný doktorát. Spisovatel jej převzal během akademické slavnosti Dies academicus.

„Čestného doktorátu si velmi vážím. Já tady ale vlastně vůbec neměl být. Chtěl jsem být strojvedoucím. Proti své vůli jsem se stal prvním akademikem v naší rodině,“ pobavil Jaroslav Rudiš zaplněnou univerzitní aulu krátce poté, co z rukou rektora Miroslava Brzeziny převzal na Dies academicus čestný doktorát Technické univerzity v Liberci. Narážel na to, že svoji životní dráhu nespojil s železnicí, jak původně plánoval. Místo toho vystudoval gymnázium v Turnově a pak dějepis a němčinu na FP TUL.

A přestože nakonec do školství nenastoupil, zvolená studijní kombinace měla na Rudiše formativní vliv. V jeho dílech se často objevuje paměť míst – hlavně Sudet, které byly poznamenány vysídlením Němců, válkou i kolektivní vinou. Ukazuje také, jak velké dějiny vstupují do života obyčejných lidí – patrné to je třeba v komiksu Alois Nebel i v románu Winterbergova poslední cesta.

Němčina mu zase otevřela dvojjazyčnou a dvojkulturní zkušenost. Díky ní mohl působit v Německu, kde dnes část roku žije. Některá díla píše rovnou německy. Stal se vlastně jakýmsi prostředníkem mezi českou a německou kulturou – jeho knihy vycházejí jak v Česku, tak ve velkých německých nakladatelstvích. A mají tam úspěch. Studium v Liberci dalo zkrátka Jaroslavu Rudišovi klíč k pochopení prostoru, kde se prolínají čeština a němčina, minulost a přítomnost, malé příběhy a velké dějiny.

„Jestli se dá říct, proč píšu a co píšu, a jestli je za tím něco většího nebo menšího, vlastně nevím. Ale je to možná to propojování češtiny s němčinou, historie se současností. A to by se nestalo, kdybych v Liberci nestudoval historii a němčinu. Protože já jsem v těch 90. letech začal pronikat i do dějin Liberce, do dějin Reichenbergu. Byla to taky doba, kdy bylo najednou možné prohrabávat se archívy a hledat tam ty staré příběhy,“ ozřejmil Jaroslav Rudiš podhoubí svého psaní.

Děkuji za pomalost!

„Protože jsem zároveň psal texty a básně a zakládal kapely, studium mi místo čtyř trvalo sedm let. Byl jsem velmi pomalý student. Ale děkuji za tu pomalost, protože jsem mohl pronikat právě i do té minulosti. Objevil jsem třeba v libereckém archivu Die Einäscherung – Zpopelnění – časopis Přátel libereckého krematoria a prvního krematoria v rakouské monarchii. Kdybych tohle nevěděl, kdybych tady nestudoval, tak nikdy nenapíšu román Winterbergova poslední cesta, který má silný liberecký motiv,“ řekl Jaroslav Rudiš.

Postava devětadevadesátiletého Winterberga pochází z předválečného Liberce – Reichenbergu. Vrací ke svým kořenům a podniká vlakovou pouť napříč střední Evropou. Jednou ze zastávek na této cestě je Liberec. Pro Winterberga je Liberec městem dětství, ztraceného domova i střeoevropských dějin v kostce. Jaroslav Rudiš během Dies academicus prozradil, že se Liberec stane dějištěm natáčení

připravovaného česko-německého seriálu. Winterbergovu poslední cestu uvede i liberecké divadlo.

Železnici – své odvěké lásce – se nikdy nezpronevěřil ani jako spisovatel. Motiv železnice, kolejí a vlaků je přítomen napříč jeho tvorbou. Od komiksu Alois Nebel, přes romány, až po eseje a rozhovory. Jaroslav Rudiš je bezesporu v nejlepší smyslu slova „šotouš“ a železnice je pro Rudiše existenciálním prostorem i posedlostí. Už v jeho debutovém románu Nebe pod Berlínem (2002) hraje velkou roli metro. Nejvýrazněji se pak cestování po kolejích promítá do románu Winterbergova poslední cesta.

Přestože jsme na začátku řekli, že se Jaroslav Rudiš nestal učitelem, není to tak úplně pravda. Přednáší na univerzitách. Například na jaře roku 2026 bude hostujícím profesorem na univerzitě v Bernu ve Švýcarsku. O psaní přednášel také třeba v Berlíně na Humboldtově univerzitě. A vrací se i na libereckou univerzitu. *„Plánujeme tu zase nějakou přednášku o Liberci, literatuře a historii.“*

Jaroslav Rudiš je ověnčen mnoha literárními cenami, vyznamenání mu ale udělily také hlavy států. V roce 2021 byl vyznamenán prezidentem Spolkové republiky Německo Frankem-Walterem Steinmeierem. Za svoji literární tvorbu, která buduje mosty mezi Čechy a Němci, převzal Záslužný řád Spolkové republiky Německo. V roce 2024 u příležitosti 106. výročí vzniku samostatné republiky vyznamenal Jaroslava Rudiše prezident ČR Petr Pavel Medailí 1. stupně za zásluhy o stát v oblasti kultury a umění.

A za bohatou tvorbu i pomyslné boření kulturních hranic si Jaroslava Rudiše váží i naše univerzita. *„Spisovatel, dramatik, hudebník a scénárista Jaroslav Rudiš patří k těm autorům, jejichž hlas přesahuje hranice. A to nejen literární, ale i geografické. Jeho knihy se překládají do mnoha jazyků, jeho divadelní hry se hrají na rozličných divadelních scénách,“* pronesl během Dies academicus Jan Pícek, proděkan Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TUL, která spisovatele Rudiše na udělení čestného doktorátu navrhl. *„Svým dílem Jaroslav Rudiš propojuje kultury a jazyky, minulost a přítomnost, poezii každodennosti s hlubokým porozuměním člověku. Otevírá dialog, který Evropa tolik potřebuje a dokáže dát hlas těm, kteří by jinak zůstali stát bez hlasu někde na nádražním peróně. Je nám ctí, že jste na své cestě vystoupil i ve stanici v Liberci.“*

„Uvidíme se v jídelním voze, nebo v nádražce. Ať žije Liberec, ať žije Reichenberg! Ať žije svoboda, demokracie a Ukrajina!“ rozloučil se Jaroslav Rudiš s tleskající aulou.

Adam Pluhař

Jaroslav Rudiš

(* 8. června 1972, Turnov)

Český spisovatel, dramatik, scenárista, novinář a muzikant. Vystudoval Pedagogickou fakultu Technické univerzity v Liberci. Debutoval románem Nebe pod Berlínem (2002), za který získal Cenu Jiřího Ortena. K jeho nejznámějším dílům patří také komiksová trilogie Alois Nebel, podle níž vznikl oceňovaný, technikou rotoskopie natočený film. Je také autorem románů Grandhotel, Potichu, Národní třída či Winterbergova poslední cesta. Za svou tvorbu obdržel řadu cen, mimo jiné Cenu literárních domů v Lipsku (2018), Cenu Karla Čapka (2022), Mörikeovu cenu (2024). Byl vyznamenán Záslužným řádem Spolkové republiky Německo (2021) a státním vyznamenáním Medailí Za zásluhy I. stupně od prezidenta České republiky (2022). V roce 2025 mu rektor TUL Miroslav Brzezina udělil čestný doktorát Technické univerzity v Liberci (2025).

<https://tuni.tul.cz/a/cestny-doktor-rudis-uvide-se-v-jidelnim-voze-nebo-v-nadrazce--163656.html>